

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

СЛІНЬКО СЕРГІЙ ВІКТОРОВИЧ

УДК 343.12

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ:
ГЕНЕЗИС ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ**

Спеціальність 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Дніпропетровськ – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі кримінального права та процесу Київського міжнародного університету.

Науковий консультант: доктор юридичних наук, професор, академік Академії правових наук України, заслужений юрист України
Бандурка Олександр Маркович
ректор Харківського національного університету внутрішніх справ.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Трубников Василь Михайлович
юридичний факультет Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна
завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін;

доктор юридичних наук, доцент
Карпов Никифор Семенович
Київський національний університет внутрішніх справ
професор кафедри кримінального процесу;

доктор юридичних наук, професор
Берназ Василь Дмитрович
Одеський державний університет внутрішніх справ
професор кафедри криміналістики.

Захист відбудеться «28» травня 2010 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.727.02, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, (м. Дніпропетровськ – 49005, проспект Гагаріна 26, зал засідання вченої ради).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпропетровськ – 49005, проспект Гагаріна 26).

Автореферат розісланий «28» квітня 2010 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

С.М. Школа

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Конституція України проголосила курс на побудову демократичної правової держави, який передбачає зміни в політичних, соціально-економічних умовах життя держави і суспільства, реформування системи кримінальної юстиції у напрямку подальшої демократизації, гуманізації, посилення захисту прав і свобод людини відповідно до вимог міжнародно-правових стандартів європейського та світового співтовариства.

Кримінально-процесуальне законодавство в останні роки зазнало суттєвих змін, які були спрямовані на реалізацію вимог забезпечення прав учасників кримінального судочинства, розширення змагальності сторін, судового контролю за обмеженням конституційних прав і свобод людини на етапі досудового розслідування.

Разом з тим необхідно визначити, що існуюча система кримінальної юстиції не в повній мірі відповідає новим суспільним відносинам які склалися в Україні. Система кримінальної юстиції є дещо громіздкою, внутрішньо суперечливою, не завжди науково обґрунтованою, надмірно ускладненою. Діяльність суб'єктів кримінального процесу характеризується дублюванням повноважень, відсутністю чіткого визначення та розмежування компетенції, застосуванням невиправдано ускладнених процедур. Органи кримінальної юстиції мають недосконалу функціональну спроможність, що не дає змоги забезпечити додержання принципу верховенства права в їх діяльності.

Актуальність, складність і багатоплановість проблеми реформування досудового розслідування, судовий контроль та прокурорський нагляд на стадії порушення кримінальної справи, досудового слідства по захисту прав і свобод людини та громадянина, методологічна і практична значимість питань, що виникають, постійно привертає увагу вчених в галузі кримінального права, кримінального процесу, теорії держави і права, а також низки інших наукових дисциплін.

Наукові дослідження теорії та практики досудового розслідування здійснювалися в напрямку підвищення процесуальних гарантій прав підозрюваного, обвинуваченого, охорони прав потерпілого, забезпечення гарантій прав особи в ході проведення оперативно-розшукової діяльності. Однак, комплексного дослідження теорії та практики досудового розслідування, визначення правового статусу суб'єктів процесу, реалізації їх основних функцій, гарантій захисту прав і свобод людини, судового контролю та прокурорського нагляду за додержанням законів, з урахуванням принципу верховенства права, через призму кримінально-процесуальних інститутів, світового досвіду та чинних міжнародно-правових актів в Україні проведено не було.

На сучасному етапі судово-правової реформи всебічного дослідження потребують питання: концептуальної моделі досудового розслідування, функцій та принципів кримінального процесу; забезпечення процесуальної самостійності слідчого, статусу органу дізнання; удосконалення кримінально-процесуальної форми з урахуванням гармонічного поєднання засад змагальності та диспозитивності, на підставі принципу верховенства права; зміцнення гарантій захисту прав потерпілого, підозрюваного та обвинуваченого; визначення меж втручання у сферу особистого життя людини при збиранні доказів, гарантій прав людини при реалізації та використанні в доказуванні даних, здобутих оперативно-розшуковим шляхом; забезпечення гарантій всебічного та об'єктивного дослідження обставин справи й захисту прав і свобод людини; затримання підозрюваного та провадження слідчих дій.

Усе це визначає необхідність загальнотеоретичного аналізу широкого кола питань, які зумовлюють концептуально новий підхід щодо вивчення проблеми розгляду теорії та практики досудового розслідування, його генезису та перспектив реформування. Особливу актуальність цей напрямок дослідження набуває на тлі кардинальних змін які відбуваються в кримінальному процесі України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконане в межах та відповідно до комплексної програми Київського міжнародного університету (0104U003159 «Захист прав людини: міжнародні та національні аспекти»).

Тема дисертаційного дослідження затверджена вченою радою Київського міжнародного університету (протокол № 2 від 25 вересня 2009 р.).

Мета і завдання дисертаційного дослідження.

Головною метою дисертаційного дослідження є комплексна розробка науково-методичних засад правового регулювання кримінального процесу на стадії досудового розслідування, забезпечення та удосконалення правового статусу суб'єктів кримінального процесу, забезпечення гарантій прав і свобод людини та громадянина.

Для досягнення цієї мети в дисертації поставлені завдання, що розкривають спрямованість дослідження:

- розкрити сучасний стан теорії та практики досудового розслідування по забезпеченню прав і свобод людини та громадянина;
- сформулювати основні функції кримінального процесу та класифікацію суб'єктів;
- визначити концептуальні положення системи загальноправових, конституційних і процесуальних принципів у кримінальному процесі;
- розглянути правовий статус органу дізнання та процесуальні особливості його функціонування під час проведення оперативно-розшукових, пошукових дій в правовому регулюванні кримінального процесу;

- теоретичне й практичне визначення правового статусу слідчого судді, розробка конструкції досудового слідства;
- визначити сутність процесуальної форми, критерії процесуальної форми в ході правового регулювання кримінального процесу, сформулювати теоретичні та практичні пропозиції щодо її вдосконалення;
- розкрити концептуальні положення стадії порушення кримінальної справи;
- розкрити гарантії забезпечення прав постраждалого, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого та гарантії їх захисту у кримінальному процесі;
- визначити сутність процесуальних повноважень прокурора, судді по здійсненню нагляду та контролю за додержанням законності в кримінальному процесі на стадії досудового розслідування.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають при здійсненні діяльності суб'єктів кримінального процесу щодо реформування досудового розслідування, захисту їх прав і свобод, прокурорським наглядом та судовим контролем.

Предметом дослідження є теорія і практика досудового розслідування генезис та перспективи реформування, пов'язані з процесуальною діяльністю суб'єктів кримінального процесу, реформуванням досудового розслідування, захистом прав і свобод, прокурорським наглядом та судовим контролем.

Методи дослідження.

Комплексне поєднання загальнонаукових та спеціальних методів, що використовуються в юридичній науці, стало теоретико-методологічною основою дослідження. За допомогою *діалектичного методу* досліджено: теорія та практика досудового розслідування; правовий статус суб'єктів кримінального процесу. (підрозділи 1.1; 1.2; 4.1)

Метод правового регулювання застосовано для дослідження з достатньою точністю змісту правових інститутів, висвітлення проблем реалізації правових норм на практиці (підрозділи 1.1; 1.2; 1.3; 1.4).

Метод системно-структурного аналізу дозволив визначити недоліки чинного законодавства та існуючих проектів КПК України та внести пропозиції щодо вдосконалення процесуальних норм, які регулюють порядок провадження слідчих дій (підрозділи 2.1; 2.2; 2.3).

Порівняльно-правовий метод надав можливість порівняння конституційних, кримінально-правових та кримінально-процесуальних норм України та законодавства зарубіжних країн, а також прецедентної практики Європейського Суду з прав людини та чинного законодавства з існуючими проектами КПК, що дозволило внести конкретні пропозиції вдосконалення положень чинного КПК України та офіційних законопроектів щодо статусу органу дзнання, слідчого, прокурора, судді, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого (підрозділи 4.1; 4.2; 4.3; 4.4).

Історико-правовий метод застосовано для ретроспективного аналізу закономірностей становлення та розвитку інституту судового контролю та прокурорського нагляду, правового регулювання оперативно-розшукової діяльності, процесуального статусу слідчого, здійснення захисту суб'єктів кримінального процесу (підрозділи 3.1; 3.2; 3.3).

Статистичний та соціологічний метод визначив рівень негативних наслідків у ході забезпечення процесуальних прав суб'єктів досудового розслідування, та надав можливість для обґрунтування теоретичних положень судової статистики, статистичної інформації, анкетування, опитування, аналізу та інтерпретації емпіричних даних (підрозділи 2.2; 2.3; 4.2; 4.3; 4.4).

Нормативно-правовим підґрунтям дисертаційного дослідження є Конституція України, чинне кримінальне, кримінально-процесуальне законодавство та інше галузеве законодавство України, зарубіжне законодавство, зокрема: Кримінально-процесуальні кодекси Російської Федерації, Франції, Німеччини, США; законодавство Великої Британії.

В аспекті проблем, що розглядалися в роботі досліджені: законодавство Росії до 1917 р.; Союзу РСР; проект Кримінально-процесуального кодексу України від 13.12.2007 р. (реєстраційний номер №1233); проект Кримінально-процесуального кодексу України, підготовлений Національною комісією зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права.

Емпіричну базу дослідження становлять: рішення Європейського Суду з прав людини; Укази Президента України, рішення, висновки, ухвали Конституційного Суду України, постанови Пленуму Верховного Суду України; офіційно опублікована практика Верховного Суду України (2002-2008 рр.); відомчі нормативно-правові акти-накази Генерального Прокурора України, Міністра внутрішніх справ України.

Відповідно до цілей дослідження проведено анкетування працівників правоохоронних та судових органів, зроблений аналіз знайшов своє відображення в дисертаційній роботі.

Проведено анкетування 262 слідчих і 206 оперативних працівників, 47 працівників прокуратури, 25 суддів районних судів, які розглядають кримінальні справи по I інстанції, і 12 суддів судової палати апеляційної інстанції, проаналізована практика роботи оперативних підрозділів органів дізнання, слідчих підрозділів, органів прокуратури, а також суддів місцевого й апеляційного суду Харківської, Дніпропетровської, Миколаївської, Одеської, Полтавської областей, а також міста Києва.

Вивчено та узагальнено 439 кримінальних справ, 1864 матеріалів, по яких слідчими підрозділами було відмовлено в порушенні кримінальної справи; 178 кримінальних справ були закриті у суді I інстанції, 137 кримінальних справ були направлені суддею для проведення нового досудового слідства у зв'язку з встановленими порушеннями

кримінально-процесуального законодавства, розглянутих судами міст Дніпропетровськ, Миколаїв, Одеса, Полтава, Харків, а також міста Києва.

У процесі підготовки дисертації автором було вивчено більше тисячі зауважень і пропозицій, висловлених дізнавачами, слідчими, прокурорами, суддями щодо змін та доповнень кримінально-процесуального законодавства.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження.

Дисертація є першим комплексним науковим дослідженням, у якому розроблена концептуальна модель теорії і практики досудового розслідування, встановлені перспективи реформування, які здатні забезпечити неухильне дотримання прав і свобод людини в суспільстві та державі. Висунуто та обґрунтовано низку нових положень у концептуальному плані, які мають важливі напрямки для юридичної науки, як теоретичного так і практичного значення.

Науковою новизною відзначаються такі положення:

Вперше:

– розроблено авторське бачення шляхів удосконалення досудового розслідування, надані концептуальні засади правового реформування досудового розслідування, визначено його поняття та механізм;

– запропонована теоретична модель правової системи кримінального процесу на стадії досудового розслідування, яка будується на змагальних засадах кримінально-процесуальних принципів;

– доведено, що у ході досудового розслідування верховенство права та закону максимально усуває обмеження прав і свобод людини та громадянина та забезпечує подальший розвиток захисту прав і свобод в суспільстві та державі;

– з метою підвищення рівня гарантій та реформування кримінального процесу запропонована модель основних функцій досудового розслідування, які визначені як: кримінальне переслідування; кримінальний захист; правосуддя;

– визначена правова сутність функцій слідчого судді, коло його прав та обов'язків, у зв'язку з чим розглядаються питання реформування слідчого апарату, пропонується іменувати слідчого «слідчий суддя», що дає змогу переосмислення наглядових функцій прокурора за виконанням законів органами досудового слідства;

Удосконалено:

– визначена концептуальна модель процесуальної форми досудового розслідування, сформульовано низку нормативних положень поняття, форми, структури, класифікації процесуальних рішень його елементів, межі процесуального закріплення в ході провадження процесуальних та слідчих дій;

– понятійний апарат юридичної науки, важливі юридичні дефініції «верховенство права», «гарантії прав і свобод людини», «гарантії захисту

прав людини», «презумпція невинуватості», «змагальність та диспозитивність»;

– концептуальна модель реалізації результатів оперативно-розшукової діяльності органу дізнання, проведення процедури перевірки матеріалів на стадії порушення кримінальної справи, пропонується врегулювати порядок подання матеріалів слідчому для проведення досудового слідства;

– правовий статус та поняття досудового слідства як форми досудового розслідування, що за своєю сутністю є діяльністю органів досудового слідства, які діють за дорученням держави, наділені функціями державно-владного характеру, мають власну компетенцію, специфічні форми та методи;

– комплекс рекомендацій і пропозицій щодо нормативно-правової регламентації правового статусу суб'єктів кримінального процесу, визначена класифікація суб'єктів процесу в ході досудового розслідування;

– критично розглянуті та розроблені відповідні авторські узагальнення щодо основних (дискусійних) питань процесуальних гарантій прав постраждалого, потерпілого, зроблено висновок про відстоювання матеріальних та процесуальних інтересів потерпілого, які обумовлені процесуальними правами, зроблений акцент на активну роль потерпілого на стадії досудового розслідування;

– дана авторська оцінка та класифікація прав підозрюваного, обвинуваченого і на підставі цього зроблено висновок, що сукупність таких прав складає право на захист від пред'явленого обвинувачення, що розглядається в системі конституційних засад кримінального судочинства, визначено його місце в цій системі та взаємозв'язок з її складовими; запропоновано, що особа яка притягнута до кримінальної відповідальності протягом всіх стадій кримінального процесу повинна іменуватися підслідним;

Дістали подальшого розвитку:

– судовий контроль стадії досудового розслідування необхідно поширити на всю процедуру розслідування, а також пов'язане з ними дотримання конституційних прав і свобод громадян;

– повноваження прокурора не повинні бути пов'язані зі здійсненням функції керівництва досудовим слідством, функція нагляду несумісна з функцією обвинувачення; у цьому зв'язку пропонується наділити прокурора правом і обов'язком реагувати на виявлене ним порушення законності в ході досудового слідства тільки шляхом внесення протесту в порядку ст.21 Закону України «Про прокуратуру».

– наукові положення щодо тактики провадження процесуальних та слідчих дій досудового розслідування: допит, накладення арешту на кореспонденцію і зняття інформації з каналів зв'язку, огляду місця події;

На основі отриманих результатів дослідження внесено систему пропозицій і рекомендацій, щодо вдосконалення процесуального законодавства та практики його застосування, внесення змін, доповнень в КПК України, пропозицій щодо прийняття Закону України «Про органи досудового слідства».

Сформульовані в дисертації положення, висновки, пропозиції і рекомендації є внеском у розвиток сучасної науки кримінального процесу, які можуть бути використані:

- у науково-дослідницьких цілях, як підвищення дослідження правового статусу суб'єктів кримінального процесу, його принципів, функцій у ході правового регулювання досудового розслідування;

- у наукових цілях – для подальшого наукового дослідження проблем щодо забезпечення гарантій прав і свобод людини в кримінальному процесі;

- у правотворчій діяльності та у процесі практичної діяльності правоохоронних органів, правового регулювання кримінально-процесуального процесу України;

- у навчально-методичній роботі – при підготовці навчальних посібників, методичних розробок, та безпосередньо в навчальному процесі, під час вивчення окремих розділів кримінально-процесуального законодавства, написанні контрольних, курсових і магістерських робіт, у викладанні курсу кримінально-процесуального права, у науково-дослідницьких роботах викладачів та студентів;

- при здійсненні роботи з підвищення рівня правової та професійної культури посадових осіб органів дізнання, досудового розслідування та суду.

Практичне значення одержаних результатів. Методологічні прийоми, аналітичні матеріали, положення й висновки дисертації можуть бути використані: у сфері науково-дослідницької діяльності – як підґрунтя для подальших наукових розробок правового статусу суб'єктів кримінального процесу, його принципів, функцій у ході правового регулювання досудового розслідування; у законопроектній роботі при розробці нового кримінально-процесуального законодавства України, внесенні змін і доповнень до чинного Кримінально-процесуального кодексу України, доопрацюванні проекту Закону України «Про органи досудового слідства»; у правозастосовній практиці – запропоновані теоретичні та практичні підходи реформування досудового розслідування; у навчальному процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників з курсів кримінального процесу, а також при розробці текстів лекцій і навчально-методичних матеріалів до семінарів і практичних занять із цієї дисципліни.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною завершеною науковою роботою. Основні положення, пропозиції й

висновки, що характеризують наукову новизну та практичне значення результатів дисертаційного дослідження і виносяться на захист, розроблені автором самостійно. Ідеї та розробки, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані праці за темою дослідження, у роботі не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Дисертацію виконано на кафедрі кримінального права та процесу Київського міжнародного університету, на міжкафедральному семінарі наукове дослідження було обговорено, схвалено й рекомендовано до захисту.

Основні положення дослідження доповідались та обговорювались на 23 міжнародних, республіканських та регіональних науково-практичних конференціях, семінарах і круглих столах: «Захист прав потерпілих в Україні» (19.02.2010 р. м. Харків); «Правові гарантії прав та свобод особи» (2.02.2009 р. Кіровоград); «Проблеми побудови кримінального процесу» (3.04.2009 р. Київ); «Про спірне поняття правосуддя» (6. 02.2008 р. Харків). «Удосконалення основних напрямків кримінально-процесуальної діяльності» (6.03.2004 р. Львів); «Проблеми практики доказування України и России» (5.10.2005 г. Санкт-Петербург); «Правовые проблемы правосудия». (16.12.2005 г. Воронеж); «Проблеми повноважень суб'єктів кримінального процесу» (31.05.2002 р. Луганськ). «Необходим ли институт понятий в уголовном процессе» (10.10.2002 г. Москва).

Окремі положення наукової роботи використовувались у процесі викладання курсу «Кримінальний процес», «Дізнання в органах внутрішніх справ» у Київському міжнародному університеті.

Публікації. Результати дисертаційного дослідження знайшли відображення в двох монографіях, одинадцяти навчальних посібниках, тридцяти статтях, опублікованих у фахових виданнях, перелік яких затверджено ВАК України, а десять статей опубліковано в наукових збірниках та юридичних журналах Росії, та тезах шістнадцяти доповідей.

Структура роботи і обсяг дисертаційного дослідження. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, п'ятнадцяти підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних літературних джерел (660 найменувань), додатків.

Загальний обсяг дисертації становить 420 сторінок, з них 355 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовується актуальність теми дисертаційного дослідження, зв'язок з науковими програмами, визначається мета, завдання, об'єкт, предмет, методологічні та теоретичні засади, виділяються положення що розкривають наукову новизну, сформульовано теоретичне і практичне значення одержаних результатів, апробація, структура та обсяг дисертації.

Розділ 1. Становлення, розвиток теорії і практики реформування досудового розслідування, захисту прав і свобод людини та громадянина, судового контролю та прокурорського нагляду, складається з чотирьох підрозділів, присвячений дослідженню теорії та практики реформування досудового розслідування на підставі розгляду процесуальних стадій, принципів, функцій, статусу суб'єктів процесу.

Підрозділ 1.1. Сучасний стан науки та практики проблем реформування досудового розслідування, захисту прав і свобод людини та громадянина, судового контролю та прокурорського нагляду розкриває теоретичні та практичні проблеми стадій, системи кримінального процесу України.

Основи кримінального процесу були кодифіковані у 529 рр. Юстиніаном в Римській Імперії (Corpus juris civilis). Великий кримінальний ордонанс (Criminal orthodox England) 1670 рр. в Англії ліквідував розшуковий процес та встановив змагальні основи кримінального судочинства. У 1808 рр. було сформовано Французький кримінальний процес на змагальних засадах, після прийняття кодексу кримінального слідства (Code d'instruction criminelle).

В Україні відповідно до європейських стандартів з 2001 року, виходячи з основних положень концепції вдосконалення судочинства, почалося реформування кримінального процесу.

Законодавство реформувало стадії (в рамках стадій – етапи) процесу. Була ліквідована стадія надзору, реформовано апеляційне провадження, введена спрощена процедура розгляду кримінальної справи, суддя отримав право надавати судові доручення, постановити вирок, який погіршує правовий статус осудного та інше. Судові стадії були перебудовані відповідно до принципу змагальності сторін.

Досудові стадії процесу не були реформовані, вони залишилися на принципах публічності, обвинувальної дії суб'єктів, які мають державно-владні повноваження та виконують кримінальний процес.

Існуюча процедура досудового слідства зберігає притаманні тоталітарному режиму риси відомчого та прокурорського розслідування і не дає можливості ефективно захищати права учасників судочинства, забезпечити судовий контроль, вжити належні заходи притягнення до кримінальної відповідальності винних у скоєнні злочину та уникнути

безпідставного притягнення невинних. У чинному кримінально-процесуальному законодавстві простежується дисбаланс прав учасників процесу.

Теорія та практика кримінального процесу дає підстави визначити кримінально-процесуальну діяльність як сукупність процесуальних і слідчих дій, інститутів пов'язаних з участю суб'єктів у процесі.

Реформування досудового розслідування пропонується встановити як **публічно-позивну** систему кримінального процесу. Публічно-позивний процес відповідає обвинуваченню як **кримінальному позову**.

Теоретична **модель публічно-позивного процесу** має наступні ознаки: державні органи, які мають процесуальні повноваження повинні прийняти дії по захисту постраждалого, потерпілого у кримінальному процесі; викриття та переслідування злочинця за скоєний злочин проводиться правоохоронними органами; злочин визначається як суспільно-небезпечно діяння, незважаючи на відсутність потерпілого; провадження по кримінальній справі забезпечується гарантіями прав і свобод особи, яка притягнута до кримінальній відповідальності; судовий контроль забезпечує гарантії прав і свобод, а також право оскаржити дії слідчого прокурора до суду.

Реформування стадії досудового слідства сприятиме ефективності виконання завдань кримінального процесу, забезпеченню гарантій прав і свобод людини та громадянина.

Підрозділ 1.2. *Верховенство права – головний принцип досудового розслідування, гарантій прав учасників процесу* розкриває загальні принципи кримінального процесу змагальність, публічність, диспозитивність.

Головна мета кримінального судочинства – це втілення на всіх етапах досудового розслідування принципу верховенства права та закону.

Слід підкреслити значущість принципу верховенства права. Право, будучи єдиним, в своїх проявах є багатоаспектним. Визнання і вживання принципу верховенства права обумовлює необхідність глибокого осмислення, з одного боку, міру саморозвитку права як явища недержавного походження, а з іншого боку – міру походження його саме від держави як носія влади, продукту державної діяльності у формі юридичного закону. Вживання принципу верховенства права дає можливість відійти від суто позитивістського тлумачення права. На відміну від традицій юридичного позитивізму, який виправдовує пріоритет державного інтересу над інтересами особи, принцип верховенства права, навпаки, захищає індивіда від свавілля державної влади.

Аналізуючи рішення та практику Європейського Суду, слід визначити теоретичні положення верховенства права які включають: верховенство права – це панування права та закону у суспільстві; поширення

верховенства права та закону на діяльність правоохоронних органів; судовий контроль за втручанням у права людини; суддя – гарант здійснення законності; не втручання законодавчої влади у відправленні правосуддя; визнання пріоритетності, визначальної ролі прав людини у суспільстві; в стосунках між усіма учасниками повинен панувати закон, а не інтереси влади.

Верховенство права в кримінальному процесі конкретизується в верховенстві закону і є невід'ємною частиною у регулюванні відносин між усіма суб'єктами на підставі закону. Верховенство закону означає неухильне дотримання прав і свобод у суспільстві. Закон, зобов'язуючи дотримання загальноприйнятих правил поведінки, чітко окреслює межі втручання держави стосовно індивідуальної свободи.

Верховенство закону вимагає, щоб діяльність усіх органів державної влади здійснювалась на правовій основі та відповідала умовам легітимності.

Верховенство закону включає верховенство Конституції; особливу процедуру ухвалення і зміни закону; обов'язкову відповідність нормативних актів закону; механізм реалізації та захисту закону.

Теорія права підрозділяє принципи на загальні, міжгалузеві, галузеві. У системі загальних принципів можна виділити групу основоположних принципів, положення яких будують фундамент кримінального процесу, на них ґрунтується право як загальнообов'язковий соціальний регулятор.

Парадокс кримінального процесу – презумпція невинуватості. Конституція України в ст. 62 встановлює, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Презумпція невинуватості повинна зберігати рівновагу сторін між державним органом кримінального переслідування та стороною захисту щодо оцінки доказів.

Вважаємо необхідним ввести у кримінальний процес положення невинуватості особи чим доповнити кримінально-процесуальний кодекс.

Підрозділ 1.3. *Реформування основних функцій досудового розслідування, захисту прав і свобод людини та громадянина, судового контролю та прокурорського нагляду*, автором аналізуються загальні положення процесуальних функцій у кримінальному процесі.

Концепція «процесуальної функції» була введена в науку кримінального процесу з метою обґрунтування і характеристики принципу змагальності, аби показати розділення напрямів діяльності між суб'єктами, що мають протилежний процесуальний інтерес.

Наука кримінального процесу одержала розвиток концепції трьох основних процесуальних функцій – обвинувачення або кримінального переслідування, захисту, судового вирішення справи. Однак, дана концепція в період її становлення залишала поза розглядом кілька

істотних проблем кримінального процесу. Не роз'яснялося, зокрема, які функції здійснюються на досудових стадіях процесу, яке місце в системі функцій займають проміжні рішення органу дізнання, слідчого, прокурора, судді.

Пошуки відповідей на ці питання йшли у двох протилежних напрямках.

Перший шлях полягав у доповненні новими процесуальними поняттями функції обвинувачення, захисту, вирішення матеріалів кримінальної справи. Другий, як нам здається, більш правильний – це визначення нових функцій, які виходять за рамки правової дефініції поняття функцій.

В.С.Зеленецький запропонував ділити процесуальні функції на загальні або приватні, тобто на функції, що реалізуються на всьому шляху кримінального процесу і функції, що здійснюються на одній або декількох стадіях процесу. Вважаємо, що автор «переплутав» поняття «завдання» та «функція».

Підсумовуючи точки зору з приводу кримінально-процесуальних функцій і викладаючи поняття функцій з позиції сучасного кримінально-процесуального законодавства, П.А.Лупінська вказує, що демократична природа процесу в правовій державі вимагає самостійності і незалежності однієї від іншої функцій звинувачення, захисту і розгляду справи. Ці функції повинні виконуватися різними суб'єктами процесуальної діяльності.

Поняття кримінально-процесуальної функції треба визначити не як окремо взяту дію, що має свої цілі, та основний напрямок процесуальної діяльності на етапах кримінального судочинства, яку виконують сторони кримінального процесу, з метою реалізації завдань кримінального судочинства, а як структуру процесуальної діяльності того або іншого суб'єкта кримінального процесу.

Автором запропоноване нове визначення функцій – **кримінальне переслідування, кримінальний захист та правосуддя**. Функція кримінального переслідування, яка підрозділяється на підфункції, охоплює: встановлення особи, яка скоїла злочин; державного обвинувачення, складання постанови про притягнення особи до кримінальної відповідальності. Функція кримінального захисту встановлює захист прав учасників кримінального переслідування; захист від обвинувачення. Функція правосуддя включає: судовий контроль на досудових стадіях кримінального процесу; розгляд заяв, клопотань, скарг в ході судового провадження, постанова вироку.

Дана концепція функцій відповідає принципу верховенства права та закону, обґрунтовує систему кримінального процесу.

Підрозділ 1.4. Теорія та практика реформування правового статусу суб'єктів досудового розслідування аналізує теоретичні положення

правового регулювання процесуального статусу суб'єктів які беруть участь у кримінальному процесі.

Глава III КПК України не відповідає процесуальному статусу суб'єктів кримінального процесу, в зв'язку з чим пропонується їй надати назву: «**Сторони та інші учасники кримінального процесу**».

Виходячи з положень правового статусу суб'єктів кримінального процесу пропонуємо їх підрозділити на категорії. Перша категорія – **сторона звинувачення**. До неї відносяться державні органи, що здійснюють кримінально-процесуальну діяльність, як органи публічного кримінального переслідування, та мають визначену компетенцію яку виконують у кримінальному процесі.

Поняття компетенції походить від латинського «competentia». Автор вважає, що ст. 103 КПК України, яка визначає коло повноважень, сукупність прав і обов'язків органу дізнання повинна іменуватися як «Компетенція органу дізнання».

Друга категорія **сторона захисту**, яка включає суб'єктів кримінального процесу, що мають у кримінальній справі свій інтерес. Третя категорія **інші учасники** кримінального процесу включає учасників процесу, які мають процесуальні права й обов'язки щодо доведення обставин вчиненого злочинного діяння. Четверта категорія, виходячи з функціонального призначення правосуддя – **суддя, колегіальний суд**.

Розглядаючи специфіку сторін кримінально-процесуальної діяльності, слід акцентувати увагу на правових особливостях кожного з них.

В основі класифікації сторін процесу лежать кримінально-процесуальні функції: кримінального переслідування, кримінального захисту, правосуддя. КПК України ділить всіх учасників на тих, які відносяться до сторони кримінального звинувачення, сторони кримінального захисту, інших учасників та правосуддя.

Тільки суб'єкти державних органів, суддя, колегіальний суд обов'язково приймають участь у судочинстві.

Треба зупинитися на ознаках суб'єктів в процесі. Перша ознака визначається обставинами, що обумовлюють появу суб'єкта в кримінальному процесі. Друга становить мотив кримінально-процесуальної діяльності. Третя обумовлена законними інтересами суб'єктів процесу. Остання включає права й обов'язки, які визначені кримінально-процесуальним законом та прийняття процесуального рішення, яке є обов'язковим для суб'єкта процесу.

Сторона звинувачення кримінального процесу, яка має процесуальний статус, щодо збору, оцінки, діалектики пізнання доказування повинна будуватися на владних повноваженнях.

Сторона захисту – це особи, які беруть участь у кримінально-процесуальних правовідносинах, тобто мають певні права і обов'язки.

Таким чином, суб'єкти кримінального процесу – це такі його учасники, кримінально-процесуальні права яких дозволяють їм впливати на хід і результат кримінальної справи.

До інших учасників процесу можна включити осіб, що виконують функцію сприяння кримінальному судочинству та не є джерелами доказів, або надають технічне сприяння владним суб'єктам (свідок, експерт, фахівець, перекладач, поняті та інші).

Суддя, колегіальний суд, які виконують функцію правосуддя, мають бути об'єктивними в кримінальному процесі, тому ми відносимо їх до окремої категорії сторін.

Розділ 2. Наука та практика реформування досудового розслідування складається з трьох підрозділів в яких розкриваються теоретичні та практичні проблеми реформування досудового розслідування.

Підрозділ 2.1. Проблеми реформування стадії досудового розслідування розкриває проблеми стадії порушення кримінальної справи, яка багато років викликає полеміку не тільки у теоретиків, а і у практиків. На даній стадії приймається рішення про порушення кримінальної справи, проводиться перевірка органом дізнання, слідчим матеріалу який містить ознаки складу злочину.

Досудове розслідування – це врегульована законом діяльність органів дізнання, досудового слідства і прокуратури з розкриття злочинів, викриття винних, обґрунтованому залученню їх як обвинувачених, щодо встановлення всіх обставин кримінальної справи і вирішення завдань кримінального процесу. Діяльність цих органів спрямована на з'ясування характеру і розміру збитку, заподіяного злочином, забезпечення цивільного позову, виявлення причин і умов, які сприяють скоєнню злочинів та вживання заходів до їх усунення.

В юридичній літературі серед науковців існують різні підходи щодо реформування стадії порушення кримінальної справи.

Надається аналіз та критика висловлювань В.С. Зеленецького. Виділивши процедуру отримання та перевірку матеріалів про вчинений злочин органом дізнання він вважає, що це стадія кримінального процесу, яку називає «дослідчий кримінальний процес». Взявши за основу положення дослідного процесу Франції, В.С. Зеленецький дещо «перекрутив» та розділив стадію порушення кримінальної справи.

Порушення кримінальної справи в теорії та практиці кримінального процесу розуміється не тільки як самостійна стадія кримінального судочинства, але і як самостійний інститут, тобто сукупність правових норм, що визначають порядок кримінально-процесуальної діяльності.

Вважаємо, що стадія порушення кримінальної справи підрозділяється на два етапи, а саме процедура перевірка матеріалів, які надійшли до органу дізнання, та порушення кримінальної справи, в якому відображено основне завдання стадії.

Порушення кримінальної справи дає підстави для провадження досудового слідства, є обов'язковою стадією кримінального процесу і служить правовою підставою для проведення процесуальних дій.

Досудове слідство є самостійною стадією кримінального процесу, наступною після порушення кримінальної справи і передуючою судовому розгляду справи.

Формулюючи завдання кримінального судочинства, закон конкретизує їх рішення стосовно стадій кримінального процесу, встановлює межі повноважень органів дізнання, досудового слідства, прокурора і судді, визначаючи тим самим безпосередні завдання окремих стадій процесу і органів, які ведуть провадження по кримінальній справі.

Злочин вважається розкритим повністю, коли встановлені всі обставини, що підлягають доведенню по справі: подія злочину (час, місце, спосіб та інші обставини скоєння злочину); винність обвинуваченого у вчиненні злочину і мотиви злочину; обставини, що впливають на міру і характер відповідальності обвинуваченого, а також інші обставини, що характеризують особу обвинуваченого; характер і розмір збитку, заподіяного злочином (С.М. Стахівський, Н.С. Карпов, О.В. Баулін).

Розглядаючи компетенцію органів досудового розслідування, автор вважає, що Закон надає державно-владним суб'єктам процесу повноваження проведення процесуальних та слідчих дій. Компетенція органу дізнання, процесуальні повноваження слідчого (ст.ст. 103; 114 КПК України) визначаються як коло повноважень органів держави. Держава надає правоохоронним органам повноваження щодо прийняття процесуальних рішень, пов'язаних з обмеженням прав та свобод. В зв'язку з цим не можна погодитися з висловленням В.С. Зеленецького, який вважає, що «орган дізнання, слідчий, який порушує кримінальну справу не є органом держави».

Підрозділ 2.2. Реформування компетенції органу дізнання розкриває правове регулювання статусу органу дізнання, дізнавача, співробітника органу, що здійснює оперативно-розшукові функції, який має повноваження на проведення гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів.

Реформування діяльності органу дізнання включають: здійснення оперативних заходів, які повинні відмежовуватись від кримінального процесу, проведення розшукових заходів, здійснення допомоги слідчому при проведенні слідчих дій, проведення слідчих дій, оперативне супроводження слідчої групи.

Важливим напрямом діяльності органу дізнання є реалізація результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі. Дані, отримані оперативно-розшуковим шляхом вказують на ознаки складу злочину, мають бути представлені слідчому або прокурору як оперативно-розшукові матеріали. Розв'язування проблем надання оперативних матеріалів слідчому повинно бути здійснено шляхом їх розсекречення (М.І.Погорецький).

Оперативне супроводження слідчої групи включає: забезпечення постійної взаємодії слідчих, працівників оперативних, інших підрозділів для швидкого і повного розкриття і розслідування злочинів.

Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» розкриває правомірність оперативно-розшукового характеру. Накладення арешту на кореспонденцію, зняття інформації з каналів зв'язку може бути застосовано при наявності процесуальних підстав скоєння злочину. До порушення кримінальної справи оперативні служби мають компетенцію на зняття інформації з каналів зв'язку. Отримані оперативні матеріали, згідно ч. 2 ст. 65 КПК України, передаються через прокурора слідчому. Суддя в судовому засіданні встановлює допустимість доказів, які надані оперативними службами, та приймає або виключає їх як докази з матеріалів кримінальної справи.

До порушення кримінальної справи суддя не має процесуальних повноважень щодо надання санкції. Цим положенням треба уточнити ст. 187-1 КПК України.

Дізнання в порядку ст.ст. 103; 104; 108 КПК України – це провадження невідкладних, початкових слідчих дій і прийняття щодо них відповідних процесуальних рішень. Функцію дізнання виконує дізнавач, у зв'язку із чим автор пропонує термін «дізнавач» розглядати як особу, яка провадить дізнання, та як посадову особу органу дізнання.

Процесуальна діяльність органу дізнання починається згідно ст.ст. 94, 95, 97 КПК України з отримання заяви про скоєний злочин. Прийнявши заяву (повідомлення) співробітник органу дізнання повинен зареєструвати її у журналі обліку єдиних злочинів, та отримати відповідне розпорядження керівника органу по здійсненню функції органу дізнання. Співробітник органу дізнання має правовий статус посадової особи органу дізнання. Саме кримінально-процесуальний статус особи, яка провадить дізнання, постійно потребує вдосконалювання. По-перше, Закон не врегульовує процедуру механізму реалізації правового статусу органу дізнання, не встановлює його гарантії. По-друге, термін перевірки встановлений Законом не відповідає вимогам практики. По-третє, законодавство не визначає поняття «процедура» в кримінальному процесі.

Врегулювання перелічених прогалин права можна було б здійснити, як вже раніше пропонувалося вченими, шляхом введення в Кримінально-

процесуальний кодекс окремої статті, що визначає компетенцію та повноваження особи, яка провадить дізнання. Слід відзначити, що такі статті є в кримінально-процесуальних кодексах Болгарії, Чехії, Словаччини.

Підрозділ 2.3. *Теорія та практика реформування процесуальних повноважень слідчого* аналізує повноваження та процесуальні права слідчого.

Тенденції реформування досудового слідства англосаксонське право розглядає шляхом його усунення. Замість нього встановлюється дізнання, під контролем прокурора та судді. Романо-германське право визначає самостійність слідчого, його особові характеристики. Всі проекти мають під собою теоретичне та практичне обґрунтування.

У кримінальному процесі України слідчий діє як орган «інквізиційного», розшукового процесу, примус отримання доказів, їх оцінка, складання постанови про притягнення обвинуваченого, подання про обрання міри запобіжного заходу, обвинувальний висновок накладає на досудове слідство особовий зміст.

Виходячи з теорії та практики реформування досудового слідства вважаємо, що змагальність процесу дає підстави для внесення змін щодо поняття слідчий. Автор пропонує надати йому статус **слідчого судді**, та внести у Кримінальний кодекс України зміни до ст.ст. 32, 102; 114 КПК вказавши, що досудове слідство проводить *слідчий суддя*.

Слідчий суддя – це посадова особа органу досудового слідства. Діяльність слідчого судді включає до себе дві взаємопов'язані функції. Перша – судді, друга – слідчого. Ці функції виходять з процесуальної назви. З одного боку слідчий проводить слідчі дії, збирає докази, які викривають особу що скоїла злочин, оцінює докази за допомогою діалектики пізнання. З іншого, він повинен бути суддею, ставити питання про термін проведення слідчої дії, присутність обвинуваченого при проведенні слідчої дії, забезпечення гарантії прав сторонам процесу.

Слідчий суддя здійснює функцію кримінального переслідування. Підвищення його самостійності належить до складної правової проблеми. Самостійність слідчого закріплена в ст. 114 КПК України. При провадженні досудового слідства всі рішення про провадження слідчих дій слідчий приймає самостійно. Самостійність дає можливість слідчому, в межах своїх повноважень, більш об'єктивно формулювати процесуальні рішення. Самостійність слідчого не можна розуміти як безконтрольність. Кримінально-процесуальне законодавство встановило перелік дій слідчого, які обов'язково повинні бути узгоджені з прокурором та санкціоновані суддею.

Процесуальна самостійність слідчого передбачає однаковий правовий статус повноважень незалежно від відомчої приналежності.

Слідчий зобов'язаний, в межах своєї компетенції, прийняти всі передбачені законом заходи щодо встановлення події, викривання винних в скоєнні злочину; забезпечення підозрюваному і обвинуваченому можливості захищатися встановленими законом засобами, а також забезпечення охорони його особистих і майнових прав; прийняття заходів щодо охорони прав і законних інтересів потерпілих.

З аналізу діючого Кримінально-процесуального кодексу можна зробити висновок, що слідчий володіє широким колом повноважень при провадженні досудового слідства. Проте вони не систематизовані та знаходяться в різних розділах і главах КПК. Треба конкретизувати повноваження слідчого, закріпити повну систематизовану регламентацію його прав і обов'язків як суб'єкта кримінально-процесуальної діяльності.

Пропонується створення позавідомчого слідчого апарату, який реально забезпечить процесуальну самостійність слідчого. Для обґрунтування цієї позиції надається проект Закону України «Про органи досудового слідства», який включає загальні положення, організаційну структуру, принципи діяльності, завдання органів розслідування, їхні взаємозв'язки, повноваження, питання забезпечення законності, відповідальність та ін.

Розділ 3. Науковий та практичний аналіз процесуального забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина складається з п'яти підрозділів, в яких розкривається теорія та практика удосконалення та реформування правового статусу суб'єктів процесу, наукові та практичні проблеми процесуальних гарантій потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого.

Підрозділ 3.1. Удосконалення правових гарантій стадії досудового розслідування включає теорію та практику підвищення ефективності кримінального процесу, правової реалізації всіх форм, методів і напрямків діяльності, полягає в досягненні завдань і цілей процесу, встановленні об'єктивної істини. Удосконалення механізму правового регулювання провадження слідчих дій передбачає забезпечення процесуальних гарантій в процесі.

Термін «гарантія» від французького слова перекладається як ручатися, забезпечувати поруку, забезпечення, завірення. Охорона прав і свобод особи у кримінальному процесі це основна ознака гарантій.

Кримінальний процес під гарантіями розуміє встановлені законом засоби та способи, які сприяють успішному здійсненню правосуддя, захисту прав і законних інтересів особи в ході досудового та судового розгляду кримінальної справи. При цьому процесуальні гарантії виступають у вигляді цілісної системи.

В ході провадження процесуальних або слідчих дій суб'єкти кримінального процесу мають певну систему гарантій. Процесуальні

права та обов'язки у кримінальному процесі чітко регламентовані Кримінально-процесуальним кодексом України.

Автор звертає увагу на окремі процесуальні проблеми забезпечення гарантій. Кримінально процесуальний кодекс встановлює процесуальні гарантії: захист прав і законних інтересів потерпілого; захист від не обґрунтованого обвинувачення; захист від обмеження прав і свобод, як основне призначення Закону.

В дисертації надається аналіз та підрозділяються процесуальні гарантії провадження слідчих дій та правосуддя. Гарантії провадження слідчих дій включають можливість користуватися своїми правами і виконувати обов'язки: надавати клопотання, приносити скарги до прокурора, суду на дії слідчого в ході провадження по кримінальній справі. Гарантії правосуддя включають в себе забезпечення можливості суб'єктам процесу використовувати свої процесуальні права.

Підрозділ 3.2. *Наукові та практичні проблеми реформування процесуальних гарантій прав потерпілого* розкриваються через його процесуальний статус.

З моменту скоєння відносно особи суспільно-небезпечного діяння до прийняття постанови про визнання особи потерпілою вона є **постраждалою**. Постраждалий з'являється у справі з моменту складання протоколу про роз'яснення його правового статусу.

Постраждалий має право на: негайну реєстрацію, розгляд і прийняття рішення по заяві; одержання копії постанови про прийняте за заявою рішення; отримання інформації про хід розгляду заяви; надавати до компетентних органів предмети, документи, відносно скоєного злочину; на ознайомлення з матеріалами перевірки; оскарження постанови про відмову в порушенні кримінальної справи.

Постраждалий має обов'язки: з'являтися в органи, що ведуть перевірку по його заяві; надавати предмети, документи, що мають значення для провадження по справі; бути присутнім при необхідності проведення медичного освідування; за його клопотанням орган дізнання повинен надати матеріали перевірки для ознайомлення по яких було прийнято процесуальне рішення.

Ст. 49 КПК України потерпілим по кримінальній справі визнає особу, якій злочином заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду. Це визначення містить кілька правових ознак. По-перше, наявність причинного зв'язку між злочинним діянням і наслідками. По-друге, встановлення факту заподіяння особі моральної або фізичної шкоди, а також майнового збитку; наявність збитків або шкоди від заподіяних дій потерпілому.

Підставою для визнання особи потерпілою необхідно вважати шкоду, яка є наслідком скоєного суспільно небезпечного діяння (злочину) і заподіюється правам та інтересам особи, що охороняються кримінальним

законом. Держава захищає права та законні інтереси потерпілого. Цей захист здійснюється незалежно від бажання особи, постраждалої від злочину.

Діючі кримінально-процесуальні норми, що містять права потерпілого, не забезпечують належною мірою його захист і відновлення порушених злочином законних прав. Крім розширення обсягу прав потерпілого варто вдосконалювати гарантії здійснення вже названих у законі прав та механізм їх реалізації. Право на ознайомлення потерпілого з матеріалами кримінальної справи після закінчення розслідування необхідно доповнити посиланням на те, що йому повинні бути надані всі матеріали кримінальної справи. Потерпілого слід сповіщати про розгляд скарги обвинуваченого на санкцію.

Підрозділ 3.3. *Проблеми реформування та судовий контроль забезпечення гарантій підозрюваного* розкриває поняття підозрюваного, підстави та порядок його затримання, судовий контроль та прокурорський нагляд забезпечення гарантій прав і свобод.

Підозрюваний визначається як особа, яка затримана за підозрою у вчиненні злочину, або особа відносно якої застосовано запобіжний захід до винесення постанови про притягнення її як обвинуваченого. (ст. 43-1 КПК України). Дане положення потребує уточнення. Треба встановити, що підозрюваний – це особа, чії права і свободи істотно зачіпаються діями і заходами, пов'язаними з кримінальним переслідуванням до винесення постанови про залучення підозрюваного як обвинуваченого.

Проведення відносно підозрюваного слідчих дій, а також інших заходів, свідчать про наявність підозри проти нього. Вже з цього моменту у громадянина виникають права і обов'язки підозрюваного, зокрема право мати захисника, який допомагає підозрюваному реалізувати його право на захист. Підозрюваний має (але не зобов'язаний) право давати пояснення і свідчення, представляти докази, подавати клопотання, заявляти відводи, скарги на дії та рішення органів слідства, ознайомитися з протоколами слідчих дій.

Механізм реалізації процесуального статусу підозрюваного починається з двох процесуальних моментів. По-перше, коли особа затримана при наявності ст. 106 КПК України, по друге, коли порушена кримінальна справа відносно особи, яка скоїла злочин.

Затримання, як форма проведення дій по припиненню злочинної діяльності, становить кілька проблем. Якщо розбити виникаючі проблеми на блоки, то можна відокремити такі: неурегульованість поняття затримання в кримінальному процесі; відсутність конкретної системи дій, пов'язаних із затриманням; відсутність сутності затримання в теорії кримінального процесу; суттєві порушення прав людини та зловживання, що допускаються при затриманні підозрюваного.

Затримання підозрюваного – це примусовий захід, сутність якого полягає в позбавленні волі особи, шляхом ув'язнення тимчасово, на строк до 72 годин у невідкладних випадках, з метою з'ясування причетності затриманого до злочину до одержання санкції судді, або звільнення затриманого.

У юридичній літературі відсутня єдність поглядів на правову природу затримання підозрюваного. Одні автори розцінюють його повністю як кримінально-процесуальний захід, на думку інших, затримання, пов'язане із запровадженням підозрюваного в установу досудового ув'язнення, інші елементи вони вважають адміністративними.

Критерієм визначення конкретної правової природи тих або інших елементів затримання підозрюваного є сукупність таких ознак, як джерело нормативного регулювання, суб'єкт і цільове призначення діяльності.

До спірних питань у теорії і на практиці належить питання про можливість затримання підозрюваного до порушення кримінальної справи. Затримання не є приводом до порушення кримінальної справи, а реалізацією необхідних заходів щодо вже порушеної кримінальної справи.

Затримання застосовується тільки у невідкладних випадках. Дані випадки виникають при наявності певних умов. У першому випадку це необхідність негайного ізолювання підозрюваного, тому що, перебуваючи на свободі, він може ухилитися від слідства або суду. У другому – перешкодить установленню істини у справі. У третьому – продовжить злочинну діяльність. Якщо немає хоча б однієї із зазначених умов, то затримання не застосовується. Подібний зв'язок указує на залежний характер затримання стосовно застосування запобіжних заходів.

Суттєві порушення і зловживання при затриманні проявляються в невідповідності дій, що покладені в основу прийнятого рішення, фактичними обставинами і нормативним формулюванням. Розглядаючи ці порушення, можна визначити, що правовий статус підозрюваного виникає тоді, коли особа затримана за підозрою у скоєнні злочину. Але залишається питання – який же правовий статус має особа в момент, що передує її затриманню? У цьому випадку можна розглянути декілька практичних ситуацій. Перша з них включає проведення оперативно-розшукових заходів (гласних та не гласних), що офіційно викривають особу у вчиненні злочину. У другій ситуації особа підозрюється у скоєнні злочину, але якого конкретно – правоохоронні органи на початковому етапі проведення перевірочних або слідчих дій кваліфікувати не можуть. Третя ситуація особа є свідком, поки проводиться перевірка слідчим шляхом.

Пропонується внести в ст. 106 КПК України доповнення, що орган дізнання або слідчий вправі затримати особу, підозрювану у скоєнні

злочину, тільки при наявності достатніх даних, що вказують на ознаки злочину. Ефективною гарантією може бути також введення правила, відповідно до якого оперативні чергові по органу внутрішніх справ і чергові місця досудового ув'язнення не мають права приймати затриманого без зазначення в протоколі затримання номера зареєстрованої кримінальної справи, а наглядові прокурори, одержавши повідомлення про затримання, зобов'язані вимагати постанову про порушення кримінальної справи.

Підрозділ 3.4. *Удосконалення досудового слідства та судового контролю по забезпеченню гарантій процесуальних прав обвинуваченого* розкриває правовий статус обвинуваченого, який залежить не тільки від гарантованих його законних прав, але і законних інтересів по кримінальній справі. Права й обов'язки обвинуваченого займають у процесі особливе місце, тому що з одного боку, вони відображають існуючу особливість правової системи, а з іншої встановлюють її переваги.

Вважаємо, що процесуальний статус обвинуваченого треба встановити як **підслідного**. Підслідний вважається невинуватим у вчиненні злочину, доки його вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Обвинувачений – це особа, відносно якої в установленому законом порядку винесено постанову про притягнення її як обвинуваченого (ст. 43 КПК України). Притягнення як обвинуваченого відбувається на стадії досудового слідства, коли зібрано достатньо доказів які вказують на скоєння злочину певною особою.

Обвинувачуваний має право давати показання рідною мовою і безкоштовно користуватись допомогою перекладача. Обвинувачений не несе ніякої відповідальності за відмову від дачі свідчень або за дачу хибних свідчень. Давати свідчення це право, а не обов'язок обвинуваченого.

Варто внести зміни до ст.ст. 131; 132 КПК України, що передбачають регламентацію притягнення до **кримінальної відповідальності** і пред'явлення обвинувачення.

Термін «**притягнення до кримінальної відповідальності**» відбиває зміст призначення даного процесуального акту. Постанова про притягнення до кримінальної відповідальності обумовлена необхідністю забезпечити реалізацію права на захист, гарантії прав і свобод, спростовувати порушення кримінального закону.

Обвинувачення повинно бути складено, пред'явлено **прокурором** підслідному який притягується до кримінальної відповідальності. Ці положення треба закріпити в ст. 140 КПК України.

Допит обвинуваченого проводиться негайно, не пізніше доби після пред'явлення обвинувачення. Допит повинен проводити **прокурор**, який

запитує обвинуваченого, чи визнає він себе винним у пред'явленому обвинуваченні, після чого запропонувати йому дати свідчення по суті обвинувачення. Протокол допиту складає слідчий. Обвинувачений має право викласти свої свідчення власноруч, а також скористатися послугами перекладача. Доводи обвинуваченого мають бути ретельно та всебічно перевірені.

Захисник допускається до участі у захисті обвинуваченого на будь-яких стадіях процесу. В певних випадках участь захисника у справі обов'язкова. Якщо у обвинуваченого немає коштів на оплату послуг захисника, Закон пропонує слідчому забезпечити участь захисника в справі за призначенням. Це дає підстави для внесення пропозиції про необхідність створення державної служби захисту, створення так званої муніципальної адвокатури, яка б фінансувалась з місцевих бюджетів і виконувала б функцію надання юридичної допомоги малозабезпеченим громадянам.

Обвинувачений має право надавати докази, давати свідчення та пояснення по справі; ставити додаткові питання перед експертом; особисто брати участь у слідчих діях, заявляти клопотання про провадження слідчих дій. Усні клопотання підлягають занесенню до протоколу слідчих дій. У разі відмови у задоволенні клопотання слідчий вносить постанову з якою ознайомлює обвинуваченого.

Обвинувачений має право заявляти відводи слідчому, прокурору, судді, захиснику, якщо за будь-якими обставинами вони будуть зацікавленими в результатах справи.

Закон покладає на обвинуваченого низку обов'язків. Обвинувачений зобов'язаний з'являтися за викликом слідчого, прокурора, судді, не перешкоджати встановленню істини не законними засобами.

Об'єктивний характер обвинувачення має виражатися в реалізації основних положень принципу презумпції невинуватості. Обов'язок доведення вини особи, притягнутої до кримінальної відповідальності, покладено на слідчі підрозділи, прокурора та суддю (колегіальний суд). Усі сумніви щодо доведеності особи тлумачиться на її користь. Обвинувачення не може ґрунтуватися на припущеннях. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину. Забороняється одержання доказів шляхом погроз, насильства, катувань. Обвинувачений вважається невинним, доки його вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Необхідно закріпити принцип презумпції невинуватості як окремої статті в Кримінально-процесуальному Законі. У ній необхідно викласти основні положення принципу і визначити механізм його дії в процесі. Реалізація принципу презумпції невинуватості має ґрунтуватися на правах і обов'язках обвинуваченого.

Розділ 4. Наука та практика забезпечення судового контролю та прокурорського нагляду досудового розслідування складається з чотирьох підрозділів, в яких розкривається забезпечення судового контролю та прокурорського нагляду на стадії досудового розслідування.

У **підрозділі 4.1. Удосконалення процесуальних форм досудового розслідування** розглянуто проблеми процесуальної форми, що належить до фундаментальних категорій науки кримінального процесу. Від точності визначення процесуальної форми залежить розробка основних положень теорії кримінального процесу.

Системний підхід щодо дослідження рішень в кримінальному судочинстві може бути використаний при розгляді: механізму рішення як системи взаємодіючих чинників; сукупності всіх прийнятих при провадженні по кримінальній справі рішень для визначення їх позитивного і негативного впливу на остаточне рішення у справі; значення рішень як одного з компонентів системи кримінальної юстиції.

Постанова рішення – це реалізація сформульованих в Законі правил поведінки, втілення їх насправді через свідомо вольові вчинки.

Кримінально-процесуальний Закон не тільки ставить перед слідчим, прокурором, суддею цілі, методи, мету прийняття рішення, але й указує його засоби прийняття, а також якими правовими гарантіями воно повинно бути забезпечено.

Деякі автори у визначення процесуальної форми вкладають умови, які були встановлені в ході провадження слідчих і судових дій. Інші визначають умови виникнення, зміни або припинення правовідносин при оформленні процесуальної форми. Треті вважають, що структура, умови, послідовність, порядок здійснення процесуальних дій повинні бути закріплені в процесуальній формі. Аналізуючи наведені висловлювання, автор робить висновок, що неухильне додержання процесуальної форми є основою для створення режиму законності, а також гарантією охорони прав від слідчих або судових помилок.

Аналізуються шляхи подальшого вдосконалювання окремих компонентів кримінально-процесуальної форми, які спрямовані на розширення процесуальних повноважень діяльності органів дізнання, слідчого, прокурора, судді (колегіального суду).

Науково обґрунтована кримінально-процесуальна форма створює оптимальні умови для встановлення об'єктивної істини у кримінальній справі, здійснення захисту прав і обов'язків учасників процесу, насамперед, вона відповідає моральним і правовим засадам справедливості застосування норм у кримінальному праві та процесі. Об'єктивний результат не може бути отриманий за рахунок порушення процесуальної форми, порушень процесуальних гарантій. Кожне порушення складання процесуальної форми в кримінальному процесі

повинно бути визнане незаконним і необґрунтованим, відповідно до ст.ст. 368–371 КПК України.

Підрозділ 4.2. *Науковий та практичний аналіз процесуальних та слідчих дій досудового розслідування* розкриває процесуальне закріплення фактичних даних, отриманих в ході досудового розслідування в процесуальних та слідчих діях. Фактичні данні скоєного злочину відображаються не тільки як об'єктивно незалежні явища, але й об'єктивне відношення їх до суб'єкта, а також умови і засоби їхнього спостереження і фіксації.

Слід погодитися з твердженням С.М.Стахівського, який вважає що слідчі дії – це частина процесуальних дій, вони виконуються на підставі процесуальних рішень по кримінальній справі.

Орган дізнання, дізнавач, слідчий, прокурор, суддя складають постанову. Перелік складання постанови у ході досудового слідства не є вичерпним. По окремих слідчих діях, а саме ексгумація трупа, слідчий складає постанову та проводить слідчі дії. В окремих випадках слідчий складає тільки постанову, але не проводить ні пошукових, розшукових ні слідчих дій, наприклад, постанова про розшук обвинуваченого, постанова про направлення обвинуваченого до стаціонарної психіатричної лікарні, для проведення стаціонарної психіатричної експертизи, постанова про проведення експертизи, коли на підставі постанови експерт проводить дослідження, а висновок експерта надсилається до слідчого.

По слідчих діях складається протокол, де необхідно вказати подію злочину, час, місце, спосіб та інші обставини скоєння злочину; винність обвинуваченого у скоєні злочину, обставини які впливають на ступень тяжкості або пом'якшують скоєний злочин.

Встановлення юридичних фактів складається з двох обставин. Перша – це визначення кола фактичних обставин, що підлягають встановленню, друга – це безпосереднє встановлення необхідних обставин. Від правильного визначення кола фактичних обставин, що підлягають встановленню, залежить вирішення конкретних завдань правозастосовної діяльності – юридичної оцінки соціальної ситуації, правильного її вирішення.

Однією з найважливіших проблем у практичній діяльності працівників правоохоронних органів є час проведення допиту. Аналізуючи практику проведення слідчих дій, автор пропонує встановити час проведення слідчої дії з 7-00 до 23-00 години. Тоді буде зрозуміло, що в протоколі буде вказуватися «тиску з боку правоохоронних органів на мене не було».

Підрозділ 4.3. *Прокурорський нагляд за додержанням законності досудового розслідування* розкриває повноваження прокурора в ході досудового розслідування.

Повноваження прокурора в стадії досудового слідства можна поділити на дві основні групи: процесуальне керівництво та нагляд.

Процесуальне керівництво характерно тим, що прокурор безпосередньо, у повному обсязі чи частково, бере участь у розслідуванні. Зокрема, доручає органам дізнання виконання своїх (або слідчого) постанов про провадження процесуальних або слідчих дій.

Функції прокуратури можна сформулювати як вид діяльності, що визначається її призначенням, вираженим у завданнях, характеризується певним предметом, який спрямований на вирішення завдань і вимагає використання лише властивих повноважень і правових засобів їх реалізації.

Неприпустимо розглядати як синоніми такі поняття, як «функції прокуратури» і «функції прокурорського нагляду». Концепція розподілу функцій прокуратури на процесуальне керівництво та наглядову обумовлена характером її діяльності, одержала підтримку вчених-юристів (П.М.Каркача, Г.К.Кожевникова, М.Й.Курочки).

Пропонується встановити персоніфікацію процесуального керівництва прокурора. Об'єктом прокурорського керівництва повинна стати не діяльність слідчого, а законність його процесуальних дій та рішень. Обвинувачення та притягнення до кримінальної відповідальності повинно бути складено та пред'явлено прокурором.

Прокурорський нагляд включає в себе виявлення порушень закону. Усунення цих порушень повинен виконувати той хто ці порушення допустив, а саме слідчий, дізнавач, орган дізнання. Якщо від підслідного, його захисника при ознайомленні з матеріалами кримінальної справи, надійшло клопотання, то слідчий повинен надіслати копію клопотання прокурору. Останній повинен надати вказівку по виконанню слідчих дій. В цьому разі прокурор несе персональну відповідальність за дачу вказівки, та розв'язання клопотання.

Слідство з органів прокуратури має бути переведено в інший слідчий підрозділ. На наш погляд, більш доцільним є система слідчого судді.

Підрозділ 4.4. *Теорія та практика реформування судового контролю в ході досудового розслідування* розглядає процесуальні повноваження судді у ході провадження процесуальних дій в ході досудового розслідування.

Судовий контроль включає ключові напрямки захисту прав і свобод людини: по-перше, перелік слідчих і процесуальних дій та рішень, здійснюваних за наявності судового рішення, на підставі подання слідчого, прокурора, по-друге, визначений предмет скарг і клопотань учасників кримінального процесу, по-третє, процесуальний механізм розгляду скарг і клопотань, а також отримання дозволу на провадження слідчої дії.

Контроль будується на гарантіях прав і свобод людини та громадянина. Він включає наступні положення: ніхто не може бути притягнутий до

кримінальної відповідальності не інакше як за рішенням суду; кримінальна справа може бути закрита за рішенням суду; кримінальне переслідування здійснюється тільки стороною звинувачення; правоохоронні органи, як сторона звинувачення, здійснюють розкриття злочину, встановлюють та викривають винних у скоєні злочину; сторони у ході досудового слідства та судового розгляду користуються рівними правами щодо дослідження доказів.

Напрями судового контролю в досудових стадіях дозволяють визначити його форми. Перша, постанова судді про провадження слідчих і процесуальних дій, які обмежують права та свободи. Автор вважає, що постанова про накладення арешту на кореспонденцію та зняття інформації з каналів зв'язку до порушення кримінальної справи неможлива. Ст. 65 КПК України вказує, що докази по кримінальній справі є оперативні матеріали, які залучаються до кримінальної справи. Суддя в судовому засіданні встановлює, що оперативні матеріали є допустимими доказами. Ці докази будуть вказані при постанові вироку.

Друга – судове оскарження дій і рішень органу дізнання, дізнавача, слідчого і прокурора які зачіпають інтереси учасників кримінального судочинства. Ця форма характеризується трьома видами судово-контрольних дій: правомочність судді при постанові рішення включаючи постанову про провадження оперативно-розшукових заходів, до порушення кримінальної справи, постанова судді, відносно обмеження прав та свобод в ході досудового слідства.

Третя форма включає в себе розгляд заяв, клопотань в ході судового розгляду в строк до 10 діб. Суддя контролює не органи досудового слідства, а захищає права та свободи людини.

Пропонується внести до КПК України статтю, яка б відображала судовий контроль по кримінальних справах.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведені теоретичне узагальнення й нове вирішення наукової проблеми реформування досудового розслідування, сформульовані теоретичні положення, які мають нормативне, відомче значення для систематизації кримінально-процесуального законодавства, забезпечення правового регулювання, механізму реалізації прав, свобод, обов'язків та гарантій суб'єктів кримінального процесу, прокурорського нагляду та судового контролю.

Головними науковими і практичними результатами дослідження є такі висновки:

1. Кримінальний процес – це врегульована нормами кримінально-процесуального права діяльність органу дізнання, дізнавача, слідчого, прокурора, судді (колегіального суду) та інших суб'єктів кримінального процесу, які беруть участь у правовідносинах, пов'язаних з порушенням кримінальної справи, проведенням досудового слідства, розглядом

кримінальної справи, викриванням злочинців, а також реабілітації невинних.

Реформування досудового розслідування пропонується встановити як публічно-позивну систему кримінального процесу. Публічно-позивний процес відповідає обвинуваченню як кримінальному позову.

Теоретична модель публічно-позивного процесу має наступні ознаки: державні органи, які мають процесуальні повноваження повинні прийняти дії по захисту постраждалого, потерпілого у кримінальному процесі; викриття та переслідування злочинця по скоєному злочину проводиться правоохоронними органами; злочин визначається як суспільне небезпечне діяння, незважаючи на відсутність потерпілого; провадження по кримінальній справі забезпечується гарантіями прав та свобод особи яка притягнута до кримінальної відповідальності; судовий контроль забезпечує гарантії прав і свобод, а також право оскаржити дії слідчого прокурора до суду.

Правове регулювання слід визначити як систему правових засобів за допомогою яких забезпечується результативний правовий вплив на суспільні відносини. Забезпечення основних прав суб'єкта процесу пов'язано з дією певного механізму, що охоплює сукупність юридичних, правових засобів, спрямованих на забезпечення основних прав, які, у свою чергу, є «горизонтальним зрізом» механізму правового регулювання. Головна мета правового регулювання кримінального процесу це створення інституту процесуальних процедур пов'язаних із забезпеченням прав, свобод і законних інтересів громадян.

2. Модель реформування досудового розслідування: стадія порушення кримінальної справи повинна розділяти оперативні матеріали, які отримані оперативно-розшуковим шляхом, та матеріали перевірки на підставі заяви, повідомлення. Постанова про порушення кримінальної справи складається органом кримінального переслідування. Стадія досудового слідства розкриває повноваження слідчого судді; постанова про притягнення до кримінальної відповідальності складається та пред'являється прокурором. Суддя забезпечує контроль гарантій прав і свобод людини та громадянина.

Основа стадії досудового слідства це процесуально самостійний, незалежний слідчий; прокурор може втручатися в його діяльність, якщо до нього надійшла скарга; судовий контроль виступає гарантією прав і свобод людини та громадянина.

Прокурор – орган надзору за додержанням законів. Суддя здійснює контроль за забезпеченням гарантій прав і свобод людини та громадянина.

3. Доктрина верховенства права та закону включає в себе: панування права та закону визначається характером зв'язку між правом та економічними відносинами; панування права та закону є специфічним

соціальним феноменом, невід'ємним правом людини та громадянина, засобом його захисту від протиправних дій судової системи. Верховенство права та закону у сфері правосуддя означає побудову кримінального процесу, де пріоритет надається правам та свободам людини.

Визначення верховенства права та закону на підставі правової системи включає в себе основні положення: верховенство права та закону означає відданість суспільства закону, права і свободи людини повинні бути захищені законом; верховенство права це правова доктрина, згідно з якою дії правоохоронних органів повинні бути підпорядковані до правових норм діючого законодавства; верховенство права та закону повинно бути враховане законодавцем, суддею.

4. Презумпція невинуватості вважає обвинуваченого невинним доки його винність не буде доведена або встановлена вироком суду.

Презумпція невинуватості зберігає рівновагу сторін між органом державного кримінального переслідування та сторона захисту, гарантією його рівності. Основа презумпції це рівність всіх доказів. Суддя зобов'язаний навести у вирок докази, на яких ґрунтуються висновки суду та мотиви, з яких суддя постановив обвинувальний вирок.

Критерії даного принципу: обов'язок доведення вини особи, притягнутої до кримінальної відповідальності, покладено на слідчі підрозділи, прокурора та суддю (колегіальний суд). Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачиться на її користь. Обвинувачення не може ґрунтуватися на припущеннях. Забороняється одержання доказів шляхом погроз, насильства, катувань. Обвинувачений вважається невинним, доки його вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Необхідність кримінально-процесуального закріплення принципу презумпції невинуватості не тільки в Конституції України, але і в кримінально-процесуальному законодавстві.

5. Кримінальний процес є певною складовою системи стадій (в рамках стадій-етапів). Система кримінального процесу утворюється не тільки з сукупності стадій, а також процесуальних дій, які спрямовані на виконання завдань і цілей процесу.

На досудових стадіях процесу діє публічна система процесу, на судових – змагальна. Вся система кримінального процесу повинна відповідати принципам змагальності, диспозитивності, презумпції невинуватості; змагальна основна досудового розслідування дає підстави щодо гарантій забезпечення прав і свобод людини та громадянина.

6. Визначені нові функції кримінального процесу: *кримінального переслідування, кримінального захисту, правосуддя*. Функція кримінального переслідування, яка підрозділяється на підфункції

охоплює: встановлення особи яка скоїла злочин; державного обвинувачення, складання постанови про притягнення особи до кримінальної відповідальності. Функція кримінального захисту встановлює захист прав учасників кримінального переслідування; захист від обвинувачення. Функція правосуддя включає: судовий контроль на досудових стадіях кримінального процесу; розгляд заяв, клопотань, скарг в ході судового провадження, постанова вироку.

7. Поділ кримінального процесу на стадії сприяє більш повному дослідженню всіх обставин, що мають значення для вирішення матеріалів кримінальної справи, забезпечує наявність достатніх даних, що вказують на ознаки злочину, які дають підставу для руху кримінальної справи.

Стадія порушення кримінальної справи підрозділяється на два етапи: проведення перевірки за матеріалами досудового провадження; безпосереднє порушення кримінальної справи. До порушення кримінальної справи орган дізнання проводить процедуру перевірки матеріалу. Законодавство не визначає поняття «процедура» в кримінальному процесі. Процедура визначається виходячи з правовідносин, що виникають між суб'єктами кримінального процесу, які подають заяву про скоєний злочин та між тими, що оформляють матеріали перевірок. Процес починає діяти з моменту постанови рішення про порушення кримінальної справи. Орган дізнання, слідчий, який порушує кримінальну справу є органом держави.

8. Главу III КПК України пропонується перейменувати, надати назву: *«Сторони та інші учасники кримінального процесу»*. Сторона звинувачення: державні органи, що здійснюють кримінально-процесуальну діяльність, як органи публічного кримінального переслідування та мають компетенцію, яку виконують у кримінальному процесі. Сторона захисту включає суб'єктів кримінального процесу, які мають у кримінальній справі свій інтерес. Інші учасники кримінального процесу – це учасники процесу, які мають процесуальні права й обов'язки по доведенню обставин вчиненого злочинного діяння. Виходячи з функціонального призначення правосуддя – це суддя, колегіальний суд.

Сторона звинувачення кримінального процесу, яка має процесуальний статус, щодо до збору, оцінки, діалектики пізнання доказування повинна будуватися на владних повноваженнях.

Сторона захисту – це особи, які беруть участь у кримінально-процесуальних правовідносинах, тобто мають певні права і обов'язки. Вони виконують частину кримінально-процесуальної діяльності і є суб'єктами окремих кримінально-процесуальних дій і стосунків.

9. Правовий статус органу дізнання треба визначити, як компетенція по реалізації оперативно-розшукових заходів при отриманні та реалізації інформації про злочин, як процесуальна діяльність органу дізнання, яка включає до себе проведення слідчих дій по не тяжких злочинах та

процесуальне закріплення тяжких злочинів Орган дізнання у трьохденний термін повинен передати матеріали слідчому для проведення досудового слідства.

Урегулювати прогалини повноважень органу дізнання необхідно шляхом введення в Кримінально-процесуальний кодекс окремої статті, яка визначила б правовий статус органу й особи, яка проводить дізнання.

10. *Слідчий суддя* – це посадова особа органу досудового слідства. Діяльність слідчого судді включає до себе дві взаємопов'язані функції. Перша – судді, друга – слідчого. Ці функції виходять з процесуальної назви. З одного боку слідчий проводить слідчі дії, збирає докази, які викривають особу що скоїла злочин, оцінює докази за допомогою діалектики пізнання. З іншого, він повинен бути суддею, ставити питання про термін проведення слідчої дії, присутність обвинуваченого при проведенні слідчої дії, забезпечення гарантії прав сторонам процесу. Слідчий суддя здійснює функцію кримінального переслідування.

Поняття «слідчий суддя» треба доповнити у Кримінально-процесуальний кодекс України.

Необхідно прийняти Закон України «Про органи досудового слідства». У цьому законі викласти загальні положення, визначити систему, організаційну структуру, принципи діяльності, завдання органів розслідування, їхні взаємозв'язки, повноваження, процесуальні положення забезпечення законності, відповідальність та ін.

11. Кримінальний процес регулює форму кримінального судочинства за допомогою механізму складання процесуального рішення. Процес регулює прийняття рішення, а саме постанову, протоколу слідчих або судових дій, вироку судді (ухвала суду).

Механізм прийняття процесуального рішення розкриває зв'язок правових норм з діяльністю суб'єктів кримінального процесу: встановлюються обставини прийняття рішення та кому адресовані норми кримінального, кримінально-процесуального законодавства; аналізуються фактичні обставини злочину, та дії, які покликані спрямовувати діяльність слідчого, прокурора, судді щодо врегулювання законності, обґрунтованості рішення.

12. Встановлення юридичних фактів під час допиту складається з двох обставин: перша – визначення кола фактичних обставин, що підлягають встановленню, друга це безпосереднє встановлення необхідних обставин. Від правильного визначення кола фактичних обставин, що підлягають встановленню, залежить вирішення конкретних завдань правозастосовної діяльності – юридичної оцінки соціальної ситуації, правильного її вирішення.

Накладення арешту на кореспонденцію, зняття інформації з каналів зв'язку може бути застосовано при наявності процесуальних підстав скоєння злочину. До порушення кримінальної справи оперативні служби

мають компетенцію на зняття інформації з каналів зв'язку. Отримані оперативні матеріали, згідно ч. 2 ст. 65 КПК України передаються через прокурора слідчому. Суддя в судовому засіданні встановлює допустимість доказів, які надані оперативними службами, та приймає або виключає їх як докази матеріалів кримінальної справи. До порушення кримінальної справи суддя не має процесуальних повноважень надання санкції. Цим положенням треба уточнити ст. 187-1 КПК України.

13. Ввести у Кримінально-процесуальний Кодекс термін «*постраждалого*», встановивши його правовий статус, який виникає до порушення кримінальної справи та визнання особи потерпілою. Пропозиція про введення в кримінальний процес нового суб'єкта процесу – постраждалого – є доцільною, при цьому процесуальні права потерпілого не будуть обмежені.

Особа, яка притягнута до кримінальної відповідальності, протягом всіх стадій кримінального процесу повинна йменуватися «*підслідним*», тому що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

Підслідний – це особа, відносно якої в установленому законом порядку винесено постанову про притягнення до кримінальної відповідальності.

Обвинувачення повинно бути складено, пред'явлено прокурором – підслідному, який притягується до кримінальної відповідальності.

14. Прокуратура України становить єдину систему на яку покладається нагляд: за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудового слідства; за додержанням прав і свобод людини і громадянина; за додержанням законів при застосуванні заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Повноваження прокурора на стадії досудового слідства можна поділити на дві основні групи: процесуальне керівництво та нагляд.

Неприпустимо розглядати як синоніми такі поняття, як «функції прокуратури» та «функції прокурорського нагляду». Концепція розподілу функцій прокуратури на процесуальне керівництво та наглядову обумовлена характером її діяльності.

Прокурорський нагляд включає в себе виявлення порушень закону. Усунення цих порушень повинен виконувати той, хто ці порушення допустив, а саме слідчий, дізнавач, орган дізнання.

Об'єктом прокурорського керівництва повинна стати не діяльність слідчого, а законність його процесуальних дій та рішень. Обвинувачення для притягнення до кримінальної відповідальності повинно бути складено та пред'явлено прокурором. Слідство в органах прокуратури повинно бути переведено в інший слідчий підрозділ.

15. Судовий контроль включає напрямки захисту прав та свобод людини: перелік слідчих процесуальних дій і рішень, здійснюваних за наявності судового рішення, на підставі подання слідчого, прокурора; визначений предмет скарг і клопотань учасників кримінального процесу; визначений механізм розгляду скарг і клопотань, а також отримання дозволу на провадження слідчих дій.

Контроль будується на положеннях: ніхто не може бути притягнутий до кримінальної відповідальності не інакше як за рішенням суду; кримінальна справа може бути закрита за рішенням суду.

Форми судового контролю: постанова судді про провадження слідчих і процесуальних дій, які обмежують права та свободи; судове оскарження дій і рішень органу дізнання, дізнавача, слідчого і прокурора які зачіпають інтереси учасників кримінального судочинства.

Вони характеризуються видами судово-контрольних дій: правомочність судді при постанові рішення, включаючи постанову про провадження оперативно-розшукових заходів; постанова судді відносно обмеження прав та свобод в ході досудового слідства; судовий розгляд заяв, скарг, клопотань у судовому засіданні.

Судовий контроль необхідний для захисту прав і свобод громадян, тому правильно буде говорити, що суддя контролює не органи досудового слідства, а захищає права людини.

16. Внесені зміни в правову регламентацію кримінально-процесуального законодавства, пропозиції, доповнення до Кримінально-процесуального кодексу України, відомих нормативних актів.

СПИСОК ПРАЦЬ ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. *Слинько С.В.* Механизм реализации правового статуса субъектов уголовно-процессуальной деятельности. [текст]/ Слинько С.В. [для прак. та студ. вищ. навч. закл.] -Х.: Основа. 2005. -306с.

2. *Слинько С.В.* Проблеми правового статусу суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності. [текст]/*Слинько С.В.* [для прак. та студ. вищ. навч. закл.] -Х.: Нац. ун-т внутр. справ. 2003. -340с.

Учбові посібники:

1. *Слинько С.В.* Розыск. [текст]/Слинько С.В. -Х.: Арцис. 1998. - 250с.

2. *Слинько С.В.* Судебное производство по уголовным делам.[текст] / Слинько С.В. -Х.: Арцис. 2002. -312с.

3. *Слинько С.В.* Состязательность в уголовном процессе. [текст]/Слинько С.В. -Х.: Арцис. 2005. – 815с.

4. *Слинько С.В.* Взаимодействие следователя с иными подразделениями органов внутренних дел при расследовании преступлений.[текст] / Слинько С.В., Тертышник В.М. -Х.: Ун-т внутренних дел. 1995. – 66с.

5. *Слинько С.В.* Тайное становится явным: взаимодействие следователя, оперативного работника и эксперта криминалиста при расследовании преступлений. [текст]/ Слинько С.В., Тертышник В.М. – Х.: Ун-т внутренних дел. 1997. – 88с.

6. *Слинько С.В.* Допрос на предварительном следствии. [текст]/ Слинько С.В., Тертышник В.М. [для студ. та прак. вищ.навч.закл.] -Х.: Ун-т внутренних дел. 1997. – 87с.

7. *Слинько С.В.* Предварительное расследование: содержание язык и стиль процессуальных документов.[текст]/Слинько С.В.,Тертышник В.М. -Х.: Ун-т внутренних дел. 1997. – 121с.

8. *Слинько С.В.* Досудебное расследование (юридические документы). [текст]/Слинько С.В.,Козина А.А. -Х.: Арцис. 1999. – 289 с.

9. *Слинько С.В.* Полномочие органа дознания. [текст]/Слинько С.В.,Козина А.А. -Х. Арцис. 1999. – 90с.

10. *Слинько С.В.* Судебное производство по уголовным делам.[текст] /Слинько С.В.,Бандурка С.А. -Х.: Ун-т внутренних дел. 2000. – 288с.

11. *Слинько С.В.* Расследование преступлений (уголовно – процессуальные проблемы). [текст]/Слинько С.В., Бандурка С.А. -Х.: Основа. 2000. –320с.

Статті у фахових наукових виданнях:

1. *Слинько С.В.* К вопросу о взаимодействии следователя и органа дознания./ Слинько С.В. //Пути совершенствования деятельности следственных аппаратов органов внутренних дел. -Ташкент. Ташкентская ВШ МВД СССР. 1987. – С.98-101

2. *Слинько С.В.* Взаимодействие следователя и органа дознания как система правоотношений / Слинько С.В. //Проблемы социалистической законности. -Х.: Вища школа. Вып. 24. 1989. – С.97-102

3. *Слинько С.В.* К вопросу о системе правоотношений, складывающихся между следователем и органом дознания при взаимодействии. / Слинько С.В. //Региональные особенности государственного строительства и укрепление правопорядка в свете идей Октября. (12-14 мая 1988 г.) -Орджоникидзе. Северо-Осетинский гос. ун-т. им. К.Л.Хетагурова. 1988. – С.100-101.

4. *Слинько С.В.* Задачи и значение возбуждения уголовного производства / Слинько С.В. //Проблемы совершенствования законодательства Украины и практика его применения. (26.12.1991 г.) -Х.: Украинская юридическая академия. 1991. – С. 138-140.

5. *Слинько С.В.* Принцип гласности в стадиях уголовного процесса. / *Слинько С.В.* //Проблемы подготовки следователей для МВД Украины. (25.12.1991 г.) – Х.: Хар. ун-т внутр.дел. 1991. – С. 98-101.

6. *Слинько С.В.* Взаимодействие следователя и органа дознания как уголовно – процессуальное понятие / *Слинько С.В.* //Проблемы социалистической законности. Вып. 26. -Х.: Вища школа. 1991. – С. 103 – 106.

7. *Слинько С.В.* Взаимодействие следователя и органа дознания при приеме, учете, регистрации и разрешении заявлений и сообщений о преступлениях. / *Слинько С.В.* //Проблемы совершенствования законодательства Украины и практика его применения в современных условиях. (29.11.1992 г.). -К.: УМК ВО. 1992. – С. 145-149.

8. *Слинько С.В.* Деятельность следователя при получении и использовании не процессуальной информации. / *Слинько С.В.* //Правовое регулирование государственного строительства в Украине и проблемы совершенствования законодательства.(13.12.1992 г.) – Х.: Украинская юридическая академия. 1992. – С. 89-93.

9. *Слинько С.В.* Процессуальные права обвиняемого при проведении следственных действий. / *Слинько С.В.* //Юридическая наука и проблемы формирования демократического правового государства. – К.: Академия МВД Украины. (22.05.1993 г.) 1993. – С. 78-82.

10. *Слинько С.В.* О правовых основах задержания лица совершившего преступление. / *Слинько С.В.* //Проблеми охорони громадського порядку і вдосконалення законодавства. (30.11 – 1.12. 1993 р.) – Х.: Хар. ин-т внутр.дел. 1994. – С.101-102.

11. *Слинько С.В.* Проблемы производства допроса на предварительном следствии. / *Слинько С.В.* //Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих вчених.(29.10.1997 р.) – Х.: Основа. 1997. – С. 142-144.

12. *Слинько С.В.* Проблемы владних повноважень державних органів. / *Слинько С.В.* //Вісник національного університету внутрішніх справ. -Х.: Національний ун-т внутр. справ. Вип. 20. 2002. – С. 210-216.

13. *Слинько С.В.* Проблемы повноважень суб'єктів кримінального процесу. / *Слинько С.В.* // Вісник Луганської Академії ВС МВС України. – Луганськ. Луганська академія МВС України. 2002. № 1. –С. 48-51.

14. *Слинько С.В.* Кримінально – процесуальні проблеми забезпечення процесуальної самостійності слідчого. / *Слинько С.В.* //Вісник Донецького ун-ту ВС. -Донецьк. Донецький університет внутрішніх справ. 2002. № 1. – С.88-92.

15. *Слинько С.В.* Проблемы судової помилки. / *Слинько С.В.* //Право і безпека. -Х.: Національний ун-т внутр. справ. 2002. № 4. – С.150-153.

16. *Слинько С.В.* Проблемы конституційних функцій держави. / *Слинько С.В.* //Збірник Академії державного управління при Президентіві України //Актуальні проблеми державного управління.

-Х.: Академія державного управління при Президентіві України. 2003. № 1. – С. 71-76.

17. *Слінько С.В.* Теоретичні проблеми реформування судової системи і судочинства України. / Слінько С.В. //Підприємництво, господарство і право. – К.:ИГП АН України. 2003. №4. – С. 126-129.

18. *Слінько С.В.* Процесуальні проблеми затримання особи, яка підозрюється в скоєнні злочину./ Слінько С.В. //Вісник прокуратури. - К.:Генеральна прокуратура України. 2003. № 4. – С.67-69.

19. *Слінько С.В.* Процесуальні та правові особливості затримання особи по підозрі в скоєні злочину. / Слінько С.В. //Вісник національного університету внутрішніх справ. Вип. 21. ч.2. -Х.: Національний ун-т внутр. справ. 2003. – С. 209-213.

20. *Слінько С.В.* Проблеми реалізації оперативного розшукових заходів доказування у кримінальних справах. / Слінько С.В. //Вісник Дніпропетровської Юридичної Академії ВС. Дніпр. Дніпропетровська юридична академія МВС України. 2003. № 1 -С.138-144.

21. *Слінько С.В.* Розвиток функцій органу дізнання – шляхи і перспективи. / Слінько С.В. //Право і безпека. -Х.: Національний ун-т внутр. справ. 2003. № 2. – С. 120-126.

22. *Слінько С.В.* Проблеми використання спеціальних знань у кримінальному процесі. / Слінько С.В. //Сучасні судово-експертні технології в кримінальному та цивільному судочинстві.(14-15.03.2003 р.) -Х.: Національний ун-т внутр. справ. 2003.- С.178-185.

23. *Слінько С.В.* Гарантії тимчасових та кількісних характеристик кримінального процесу. / Слінько С.В. //Вісник прокуратури. -К.: Генеральна прокуратура України. 2003. № 11. – С. 84-89.

24. *Слінько С.В.* Проблеми процесуальних функцій прокуратури. Право України. -К.: Мін-во юстиції України. 2003. № 12. – С. 70-73

25. *Слінько С.В.* Теоретичні проблеми здійснення права на захист. / Слінько С.В. //Вісник Національного університету внутрішніх справ. Вип. 23. -Х.: Національний ун-т внутр. справ. 2003. – С126-131.

26. *Слінько С.В.* Процесуальний статус слідчого. / Слінько С.В. //Вісник інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Академії правових наук України. Вип. 6. – Х.: Право. 2003. – С. 120-128.

27. *Слінько С.В.* Професійний ризик працівників міліції, як кримінально-процесуальне поняття. /Слінько С.В. //Право і безпека. т. 2. - Х.: Національний ун-т внутр.справ. 2003. № 4. – С. 176-178.

28. *Слінько С.В.* Проблеми доказування у кримінальному процесі. / Слінько С.В. // Науковий вісник. Національна академія внутрішніх справ України. -К.: Національна академія внутрішніх справ України. 2003. № 4. – С. 154-160.

29. *Слінько С.В.* Проблеми механізму реалізації цивільного позову у кримінальному процесі. / Слінько С.В. //Вісник національного

університету внутрішніх справ . – Х.: Національний ун-т внутр.справ. – 2004. № 25. – С. 100-105.

30. *Слінько С.В.* Удосконалення основних напрямків кримінально-процесуальної діяльності. / Слінько С.В. //Вісник Львівського інституту внутрішніх справ при НАВС України. -Львів. Львівський інститут внутрішніх справ. 2004. №1. –С. 113-122.

31. *Слінько С.В.* Юридичні наслідки слідчих помилок. / Слінько С.В. //Прокуратура, людина, держава. -К.: Генеральна прокуратура України. 2004. № 6 -С. 78-84.

32. *Слінько С.В.* Проблеми диференціації кримінального судочинства. / Слінько С.В. //Вісник національного університету внутрішніх справ. Вип. 28. -Х.: Національний ун-т внутр. справ. 2004. – С.138-143.

33. *Слінько С.В.* Проблеми механізму реалізації процесуального статусу суб'єктів кримінального процесу. / Слінько С.В. //Сучасний стан та проблеми реформування кримінально-процесуального законодавства України. (12.02.2007 р.). – Х.: Національний ун-т внутр.справ. 2007. – С.12-15.

34. *Слінько С.В.* Про спірне поняття правосуддя. / Слінько С.В. // Проекти КПК та проблеми сучасного стану кримінально-процесуального законодавства. (6.02.2008 р.). – Х.: Хар. Нац. ун-т. внутр. справ. 2008. – С.21-23.

35. *Слінько С.В.* Проблеми побудови кримінального процесу / Слінько С.В.// Засади кримінального судочинства та їх реалізація в законотворчій і правозастосовній діяльності. (3.04.2009 р.) -К.: Національна академія внутрішніх справ України. 2009. – С. 377- 380.

36. *Слінько С.В.* Правові гарантії прав та свобод особи / Слінько С.В.//Керівник, вчений, педагог. Матеріали конференції присвяченої Г.Радову. (2.02.2009 р.) – Кіровоград. Кіровоградський юридичний інститут ХНУВС. 2009. – С. 215-219.

Статті опубліковані у зарубіжних виданнях

1. *Слінько С.В.* Система правоотношений следователя и органа дознания, складывающаяся при их взаимодействии. /Слінько С.В. // Правовая реформа и проблемы ее реализации.(14-15 сентября 1989 г.) – Краснодар. Кубанский гос. ун-т. 1989. –С.217-218.

2. *Слінько С.В.* Международное сотрудничество при проведении оперативных и следственных действий. /Слінько С.В. // Актуальные проблемы реформирования правовой системы Российской федерации (часть 3). (25-26 апреля 2002 г.). Белгородский гос. ун-т. 2002. –С. 117-122. (Белгород. Россия).

3. *Слінько С.В.* Необходим ли институт понятий в уголовном процессе. /Слінько С.В. // Государство и право. ИГП АН РФ. 2002. № 10. – С.103-105.(Москва. Россия).

4. *Слінько С.В.* Пробелы досудебного следствия. /Слінько С.В. // Вестник Калининградского юридического института МВД России. -

Калининград. Калининградский юридический институт. 2002. № 2. – С.89-92. (Калининград, Россия).

5. *Слинько С.В.* Обеспечение прав и свобод граждан в принципах уголовного процесса. /Слинько С.В. // Гражданское общество: история, теория, современность. (27 февраля 2001 г.) Сб. Белгородского юридического института МВД России. Белгородский юридический институт МВД РФ. 2002. – С. 198-202. (Белгород, Россия).

6. *Слинько С.В.* Проблемы регламентации правового статуса субъектов уголовного процесса. /Слинько С.В. // Российское правовое государство: итоги формирования и перспективы развития. (20-21 мая 2004 г.). Часть 5. Воронеж.: ВГУ. 2004. –С. 241-249

7. *Слинько С.В.* Пробелы процессуального статуса субъектов уголовного процесса. /Слинько С.В. //Научные труды. Российская академия юридических наук. Вып. 4. т. 3. – М.: Юрист. 2004. –С. 183-186.

8. *Слинько С.В.* Проблемы практики доказывания Украины и России. /Слинько С.В. // Школы и направления уголовно-процессуальной науки. (5-6 октября 2005 г.). -Санкт-Петербург. СПб ун-т. 2005. – С. 138-140.

9. *Слинько С.В.* Правовые проблемы правосудия. /Слинько С.В. // Проблемы теории и практики уголовного процесса: история и современность». (20-21 апреля 2006 г.). -Воронеж. ВГУ. 2006. –С. 721-725.

10. *Слинько С.В.* Следственные ошибки в уголовном процессе. /Слинько С.В. // Вестник Оренбургского Государственного университета. Уральский гос. ун-т. 2006. №3. –С.167-172. [электронный ресурс].–режим доступа: <http://www.osu.ru/doc/1026/lang/0/num/83>

АНОТАЦІЯ

Слинько С.В. Теорія і практика досудового розслідування : генезис та перспективи реформування. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09. – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпропетровськ. 2010.

Дисертація присвячена розгляду проблем теорії та практики досудового розслідування, його генезису та перспектив реформування, аналізу правових норм, які забезпечують гарантії та захист прав і свобод людини та громадянина, необхідність їх теоретичного осмислення, недостатність наукових розробок вказаної проблеми. Досліджуються проблеми що виникають на стадії порушення кримінальної справи, проведення досудового слідства, кримінально – процесуальні принципи, функції та правовий статус суб'єктів процесу. Визначені шляхи реформування досудового розслідування. Сформульовано низку

конкретних пропозицій щодо внесення змін та доповнень до Кримінально-процесуального законодавства України.

Ключові слова: гарантії процесуальних прав, досудове розслідування, кримінально-процесуальні принципи, функції, статус суб'єктів кримінального процесу, судовий контроль та прокурорський нагляд.

АННОТАЦІЯ

Слинько С.В. Теория и практика досудебного расследования: генезис и перспективы реформирования. – Рукопись.

Диссертация на получение ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.09. – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. Днепропетровский государственный университет внутренних дел. Днепропетровск. 2010.

Диссертация посвящена рассмотрению проблем теории и практики досудебного расследования, его развития и перспектив реформирования, анализа правовых норм, которые обеспечивают гарантии и защиту прав и свобод человека и гражданина.

Необходимость теоретической разработки проблем досудебного расследования связано с не достаточностью научных исследований указанной проблемы.

Доктрина диссертации включает в себя построение стадии досудебного расследования на основе состязательности, диспозитивности, принципа презумпции невиновности сторон; гарантий прав и законных интересов субъектов процесса в ходе расследования; соблюдение законности со стороны процессуально независимого следователя, прокурора; контроль судьи по обеспечению законности прав и свобод граждан.

Акцентировано внимание на актуальность, сложность и многоплановость проблемы реформирования досудебного расследования, осуществления прокурорского надзора и судебного контроля на стадии возбуждения уголовного дела.

Стадия возбуждения уголовного дела рассматривается на основе построения двух этапов: проверки материалов, поступивших в орган дознания и возбуждение уголовного дела. Постановление о возбуждении уголовного дела это акт органа уголовного преследования, который постановляет орган обладающий компетенцией.

Предлагается переименовать главу III Уголовно – процессуального кодекса Украины, определив ее название – «Стороны процесса».

Рассмотрены теоретические и практические проблемы досудебного расследования, определен правовой статус субъектов процесса.

Определены основные функции уголовного процесса: уголовное преследование, уголовная защита, правосудие. Данные функции направлены на обеспечение гарантий защиты прав и свобод человека.

Вносится предложение по урегулированию статуса следственного судьи, обеспечения его процессуальной независимости в уголовном процессе.

Всесторонне исследуются проблемы: совершенствования процессуальной формы с учетом сочетания принципов состязательности и диспозитивности, на основании принципа верховенства права и закона; укрепление гарантий защиты прав пострадавшего, потерпевшего, подозреваемого и обвиняемого; определение пределов вмешательства в сферу личной жизни человека при сборе доказательств, гарантии прав при реализации и использовании данных, полученных оперативно-розыскным путем; укрепление гарантий всестороннего и объективного исследования обстоятельств дела и защиты; задержании подозреваемого и проведение следственных действий.

Формулируется ряд процессуальных предложений по реформированию досудебного расследования, внесение изменений и дополнений в Уголовно-процессуальное законодательство Украины.

Ключевые слова: гарантии процессуальных прав, досудебное расследование, уголовно-процессуальные принципы, функции, форма, статус субъектов уголовного процесса, судебный контроль и прокурорский надзор.

ANNOTATION

Slinko S.V. Theory and Practice of Prejudicial Investigation: Genesis and Prospects of Reformation. Manuscript.

Thesis for a Doctor's degree of legal sciences on specialty 12.00.09 – criminal procedure and criminalistics; forensic inquiry; operational search activity. The Dnepropetrovsk State University of Internal Affairs. Dnepropetrovsk. 2010.

The thesis is devoted to the consideration of theory and practice problems of prejudicial investigation, its perspectives of reformation, the analysis of legal norms which provide guarantee and defence of man's and citizen's rights and freedom.

The necessity of theoretical and scientific developments of the given problem includes the investigation of the stage of criminal procedure initiation, criminal procedure principles, functions, legal status of criminal process subjects.

A number of theoretical and scientific proposals concerning the improvement of prejudicial investigation, insertion of alternations and additions into criminal procedure legislation of Ukraine is being formulated.

Keywords: guarantee of procedural rights, prejudicial investigation, criminal procedure, principles, functions, forms, status of criminal process subjects, judicial control and procuracy supervision.